

19. YÜZYILDA ÇİN'DE AVRUPA TESİRİNİN BAŞLAMASI VE 1839 - 1842 AFYON SAVAŞI

Mediha AKARSLAN*

GİRİŞ

Siyasi tarihçiler, tarihte “evrensel” nitelik kazanmış çeşitli uluslararası sistemlerin mevcut olduğundan söz ederler. Bunlara örnek olarak da gösterebileceğimiz; Eski Ortadoğu İmparatorlukları, Hint İmparatorluğu, Çin İmparatorluğu ve Roma İmparatorluğu bulunmaktadır. Çin İmparatorluğu M.Ö. 18. yüzyıldan, M.S. 1912 yılına kadar yaşamıştır¹. Diyebiliriz ki; 1839-1911 yılları Çin tarihi açısından, bu büyük İmparatorluğun çözülmesinin acıklı öyküsüdür. Çin İmparatorluğu'nun çözülme ve parçalanmaya başlaması 1839 Afyon Savaşı ile başlamıştır². Afyon Savaşı, Çin İmparatorluğu açısından “eşit olmayan anlaşmalar” dönemini başlatan ve o anda siyasal iktidarı elinde bulunduran Mançu Hanedanlığı'nın çöküşünü hazırlandıran bir olaydır. Olaya değişik bir açıdan bakacak olursak; tarihte Amerikalılar kızilderilileri boyun eğdirmek için en büyük silah olarak viskiyi kullanmışlardır. İngilizler de Çin İmparatorluğu'nu içten parçalamak için afyon kullanımını teşvik ve desteklemeden istifade etmişlerdir. Esasında XX. yüzyılın başlarında Avrupa'da afyon içme alışkanlığı yaygındı. Özellikle Paris'li sanatçılar arasında afyon kullanma büyük boyutta idi.

Çin İmparatorluğu, çoğu komşularından farklı olarak yerleşik bir düzen içinde oluştuğu için, tarihte en gelişmiş toplumlarından biri olmuştur. Bunun sonucunda, Çinliler kendilerini komşularından üstün görüyorlardı. Bu üstün görme eylemi, ırk, renk, güç ve zenginlik esasına dayanmıyor, uygarlık temeline istinat ediyordu. Bu onların geleneksel tutumu halini aldı³.

* Yrd. Doç. Dr.; Uludağ Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak., Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Mehmet Gönlübol, Uluslararası Politika, İlkeler, Kavramlar, Kurumlar, 2. Baskı, S. Yayınları - 16., Ankara 1979, s. 34.

² Oral Sander, Siyasi Tarih, İlkçağlardan - 1918'e, 2. Basım, İmge Kitabevi, Ankara 1992, s.

³ Gönlübol, a.g.e., s. 34.

Bu görüşe istinaden Çinliler diğer uluslarla hiçbir zaman eşitlik esasına dayanan bir ilişki biçimini kabul etmemişlerdi. Fakat bu görüş daha çok kuramsal düzeyde kalmıştır. Şöyle ki; Çinliler, tarihin değişik dönemlerinde egemenlikleri altına alamadıkları, örneğin; Moğollar, Tatarlar, Hunlar ve Japonlarla irtibat kurarak, onların bağımsız varlıklarını kabul etmek zorunda kalmışlardır⁴.

Bugün Çin, sahip olduğu nükleer kapasite ve üç milyonluk Halkın Kurtuluş Ordusu (PLA) başta olmak üzere büyük askeri gücüyle⁵, uluslararası platformda, muhakkak gözönünde bulundurulması gereken bir ülkedir. Napolyon'un;

“Orada bir dev yatmış, uyuyor. Bırakın

uyusun, zira uyanırsa dünyayı sarsar” dediği Çin⁶ bugün sosyalist sistemine karşın, % 6 kalkınma hızına sahip⁷ yetenekli insanlarıyla (teorik olarak bugün dünyada yetenekli insanların 1/4'üne sahip olduğu belirtilmektedir)⁸, sahip olduğu zengin doğal kaynaklarıyla 2000'li yıllarda, dünyada ve Pasifik Bölgesi'nde etkinliğinin büyük boyutta olacağı tahmin edilmektedir. Bugün değişen uluslararası sistem, 21. yüzyıla hızla yaklaşırken, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne atfedilen tek kutuplu dünya tezinin aksine, bir görüşe göre dünya 2000'li yıllara, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Avrupa Topluluğu ile birlikte Çin ve Japonya'nın dünyadaki siyasi ağırlıklarının artmasıyla beş kutuplu (penta-polar) olarak girecektir⁹.

Günümüz dünyasında yine buna benzer bir başka görüş de; Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri tek kutuplu önderliğinde oluşacak altı ülkeli birçok kutupluluktan bahsedilmektedir. “Unimultipolarity” (Tekli-çok kutupluluk) diye adlandırılan bu sistemde, A.B.D., haricinde, Çin, Rusya, Fransa, Almanya, Japonya ve İngiltere bulunacaktır¹⁰. Bu yaklaşıma göre; şu anda dünya üzerinde Amerika Birleşik Devletleri ile rekabet edebilecek herhangi bir askeri gücün varlığı sözkonusu değildir. Günümüzde ve geleceğe yönelik Çin'le bağlantılı bu bilgilerden sonra, Asya'nın en eski devletlerinden, diğer bir deyimle aktörlerinden olan Çin'in Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında Avrupa ile tanışması dönemine kadar, geçen süreci tetkik edelim. Fakat şunu da belirtmekte fayda var; Avrupa'nın, diğer bir ifadeyle Batılı devletlerin Çin

⁴ Gönlübol, a.g.e., s. 34.

⁵ Ramon H. Myers; “Mainland China's March Toward a New Socialism”, Stanford; Hoover Institution Press, 1988, s. 64.

⁶ Richard Nixon, The Real War, New York Warner Books Inc. 1980, s. 126.

⁷ Konuyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz.; Hasan Köni, “Küresel Pazarların Oluşumu, Stratejik Nedenleri ve Türkiye”, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Ankara, 1993, Ekim Sayısı.

⁸ Nixon, a.g.e., s. 143.

⁹ Cemal Acar, “Değişmekte Olan Dünyada Silahsızlaşma ve Türkiye”, *Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye*, İstanbul 1992, s. 248.

¹⁰ Samuel Huntington, “America's Changing Strategic Interest”, *Survival* Vol; XXXIII, No: 1, 1991'den aktaran Mert Gökırmak, *Yeni Dünya Düzeni'nde AT-ABD Arası Güvenlik ve Dış Politika İlişkileri*, Basılmamış Master Tezi, Bursa, 1994.

ülkesine girmeleri ve Çin ile diplomatik ilişkiler kurmaları ancak silah zoru¹¹ ve savaşla gerçekleşebilmiştir.

I. 1839'a Kadar Çin'in Genel Siyasi Durumu

Çin tarihi kesintisiz olarak çok eski çağlara kadar uzanır. Tarih boyunca, dış dünyaya karşı bir bütün olarak davranan Çin'de, yapısal özelliklerinden dolayı, iç isyan ve ayaklanmalar sonucu siyasal iktidarı ellerine geçiren hanedanlıklar birbirini takip etmiştir. Bu durum bazı siyasi tarihçiler tarafından "merkezileşme çemberi" (Cycles of centralization) olarak ifade edilmiştir¹². Bunun sonucunda merkezîyetçi geleneğin hakim olduğu Çin'de 1912'de son İmparator P'u-i, imparatorluk titri ile Hsüan-t'ung, K'ang-té¹³ tahttan çekilmesine kadar imparatorluk kurumu devam etmiştir.

Çin tarihinde XIII. yüzyılın sonlarına Moğol İmparatorluğu'nun egemenliğini görüyoruz. Çin'de Moğol egemenliğinin hakim olduğu dönemde, Yüan Hanedanlığı, iş başında idi. Moğol egemenliği 1294'te Kübilay Han'ın ölümünden sonra, XIV. yüzyılın ortalarından itibaren dağılmaya ve çözülmeye başlamıştır. Kübilay zamanında Çin İmparatorluğu tarih boyunca en geniş sınırlara ulaştı¹⁴. XIV. Asrın 2. yarısında Pekin Şehri (Pây-taht-l cihân) cihanın taht şehri olmuştur¹⁵. Moğol egemenliğinden sonra yerine milli özellikleri taşıyan, yerli Ming Hanedanı siyasal iktidarı eline geçirmiştir. Çin'de Moğol Yüan Hanedanlığı'nın dağılmasını "Beyaz Lotus" gibi bazı gizli derneklerin planlayıp örgütlediği bilinmektedir. Çin tarihinde siyasal iktidarların devrilmesinde bu tip ayaklanmaların her zaman rolü çok olmuştur. Siyasal iktidara karşı olan bu ayaklanmalar genellikle "köylü ayaklanmaları" şeklinde olmuştur.

I. a. Ming Hanedanlığı Dönemi (1368 - 1644)

Çin tarihinde, M.Ö. 2205 - M.S. 1912 seneleri arasında Çin'i 38 hanedan idare etmiştir. İşte bunlardan Çin'de 1368-1644 yılları boyunca siyasal iktidarı elinde bulunduran Ming Hanedanının kurucusu Chu-Yüan-Chan'dır¹⁶. Ming Hanedanının ilk döneminde, Moğol egemenliğinden sonra, yabancı hakimiyetinin ortaya çıkardığı tepkinin yanı sıra, yapısal özelliklerden kaynaklanan nedenlerden dolayı, muhafazakar bir nitelik kazanmıştır¹⁷. Yine;

¹¹ Gönlübol, a.g.e., s. 34.

¹² J. Thomas Barfield, *The Perilous Frontier, Nomadic Empires and China*. Basil Blackwell, Cambridge, Mass: 1989, s. 2.

¹³ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar, Kültür Bakanlığı / 1225, Kaynak Eserler Dizisi / 18, Cilt: 3, Ankara 1990, s. 200.*

¹⁴ Wolfram Eberhard, *Çin Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987, s. 287.*

¹⁵ Öztuna, a.g.e., s. 184.

¹⁶ Öztuna, a.g.e., s. 184.

¹⁷ Edward L. Farmer, *History of Civilization in Asia, Addison-Wesley Publishing, C. I, s. 446.*

“İnsanın, ömrü boyunca yönetmesi gereken bir düsturu var mıdır? Bu olsa olsa iyilik ve sevgi düsturudur. Sana yapılmasını istemediğin şeyleri sen de başkalarına yapma”¹⁸

diyen Konfüsyüs’ün öğretisi ve yönetim sistemi, Çin siyasi iktidarının temel dayanak noktalarından olmuştur. İşte Ming Sülalesi’nin XIV. yüzyıla kadar olan dönemi geleneksel Çin dünya düzeni açısından merkezi otoritenin güçlü olduğu, içeride ve dışarda barışın temin edildiği bir dönemdir¹⁹. XVI.’dan sonraki dönem ise, bu devreye Ming Sülalesi’nin ikinci devri diyebileceğimiz süre ise, Çin’de dengelerin değiştiği, yabancı egemenliğine yol açacak zeminin olduğu bir devre olmuştur. Merkezi otorite zayıflamış, isyanlar tekrar gündeme gelmiştir²⁰.

Bu dönemde iç karışıklıkların ötesinde dış tehditler ve tehlikeler ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu yüzyılın sonlarından itibaren Uzak Doğu’da yeni bir güç unsuru olarak ortaya çıkan Japonlar Çin için büyük bir tehdit oluşturmaya başlamışlardır. Japonya’nın ortaya çıkış tedrici bir şekilde Asya’daki dengeleri etkilemeye başlamıştır. Japonlar 1555’te “Uzun Nehir” (Long River) boyunca Nanking’e kadar ilerlemeye başlamışlardır²¹. Bu olaylar Japon yayılmasının ilk belirtileridir, diyebiliriz.

Çin’de XVI. yüzyılda görünen ayrı bir tehlike ise güneyden, denizlerden gelmeye başladı. Şöyle ki; Çin’in, Güney-doğu kıyıları Japonlar tarafından tahdit edilirken, Portekizli denizciler Kanton kıyılarında görülmeye başlamışlardır. XV. yüzyılın başlarında Ming-Çin Hükümeti denizlerle ilgilenmiştir. Bu süre zarfında Çin gemileri Afrika Somalisi’ne kadar gitmişler²². Çin’in ürettiği ipek, porselen, altın ve gümüş dünyanın dört bir yanına ulaşmıştır. Fakat 1430’lardan itibaren Çin’in denizlerdeki çabası durmuştur. Denizler önce Araplar’ın daha sonra Portekizliler’in eline geçmiştir. Öyle ki; Çin’in güney kıyılarında ticaret yapmaya başlayan Portekizliler, Çin’den Maccoa’da küçük bir ticaret üssü kurma izni almışlardır²³.

I. b. Çin’de Misyoner Hareketlerin Başlaması

Portekizliler’in Çin’e gelmesiyle birlikte Hristiyan misyoner hareketleri de Çin’in içine girmeye başlamıştır. Avrupalı misyonerler Çin sarayında etkili olmuşlardır. Misyonerler Çin’de olağanüstü buldukları durum ve davranışlar hususunda ülkelerine raporlar gönderiyorlardı. Gönderilen bu raporlardaki

¹⁸ Nüvit Osmay, Düşünce Atlası, Dünya Düşünlerinden Seçme Özdeyişler, 2. Baskı, Ankara 1994, s. 399.

¹⁹ Ming Sülalesi için daha detaylı bilgi için bkz. Rene Grousset The Rise and Splendor of the Chinese Empire, Berkeley 1953.

²⁰ Grousset, a.g.e., s. 262.

²¹ Grousset, a.g.e., s. 266.

²² Grousset, a.g.e., s. 268.

²³ Daha detaylı bilgi için bkz. Chang T’en Tsu. Sino-Portuguese Trade From 1514-1644; A Synthesis of Portuguese and Chinese Sources, Leiden, 1935.

fikirlerden filozof Leibniz'in de çok etkilendiği ve onun "Monadoloji"sinin Çin fikirlerinin etkisiyle kaleme alındığı bilinmektedir²⁴.

II. Mançu (Çin, Ch'ing) Hanedanlığı (1644-1911)

Çin'de XVI. yüzyılın sonlarında en önemli olay, Mançular'ın siyasal iktidarı ellerine geçirmeleridir²⁵. Çin ve Asya tarihinde önemli rol oynayan Mançular XVI. yüzyılın ortalarında bugün Mançurya denilen bölgede büyük bir siyasal güç olarak ortaya çıktılar. Mançular'ın Çin'de siyasal iktidarı ele geçirmeleri askeri üstünlüklerinden ziyade, ülke içindeki iç karışıklıklara dayanıyordu. Mançular'ın lideri, Han Nurhacu, ülke içinde karışıklıklardan yararlanarak 1610'da kendini imparator ilan etmiştir. XVII. yüzyılın ortalarında Mançular bütün Çin'e hakim olmuşlar. Dolayısıyla Ch'ing Hanedanlığı işbaşına geçmiştir²⁶. Çin'de Mançu egemenliği ile yeni bir dönem başlarken, dışarda batılı ülkelerin baskıları, içerde yıkıcı ayaklanmalar yoğun idi. Bu arada Çin'de insanların hayat seviyesi oldukça yükselmiştir. Çin'den ihraç edilen özellikle porselen ve ipekli kumaşların ünü fazlaydı. Bu arada Çin'in nüfusu hızla artıyordu. Fakat üretim, o nisbette fazla olmuyordu²⁷.

Çin'de XVI. yüzyılın başlarından itibaren Cizvit tarikatı ve misyoner hareketleri yeni bir atılım içersine girdiler. Öyle ki; İtalyan Cizvit tarikatından Matteo Ricci 1582'de Maccoa'ya gelmiş ve Kanton bölgesinde misyonunu sürdürmüştür. Yine Portekiz Cizvit misyoner Benedict Goes 1603'te Yarkand'a gelmiştir²⁸.

Bu arada 18. yüzyılda Avrupa'da sanayi devrimini ilk gerçekleştiren ülke, İngiltere olmuştur. Bunun sonucunda ekonomik üstünlüğüyle, denizlerdeki hegemonyası, fikri sahada fikirlerinin diğer ülkeler üzerindeki etkisi sonucuyla, İngiltere tarihinin doruk noktasına doğru ilerliyordu. İşte bu şartlar altında İngiltere, 1763'de Hindistan'ı eline geçirmişti²⁹. Bu durum İngiltere'yi Çin'e komşu yaptı. İngiltere, Çin ile iyi ticari münasebetler kurarak ona yaklaşma çabası içersindeydi. Bu sebepten Çin'e gönderdiği elçiler, başarılı olamadılar³⁰.

II. a. Çin ve İngiltere Arasındaki Afyon Savaşı (1839-1842)

Afyon Savaşı Çin ile Batı arasındaki ilk çatışma konusudur. Afyon Savaşı'nın ortaya çıkış noktası ticarettir³¹. Çin, tümüyle yabancılara karşı

²⁴ Eberhard, a.g.e., s. 309.

²⁵ Eberhard, a.g.e., s. 299.

²⁶ Grousset, *Bozkır İmparatorluğu* (Çev: M. Reşat Uzman), Ötügen Yayınları, İstanbul, 1980, s. 473.

²⁷ Eberhard, a.g.e., s. 302.

²⁸ Daha detaylı bilgi için bkz. J.L. Gallagher, *Chinese in the Sixteenth Century: The Journals of Matteo Ricci, 1583-1610*, New York, 1953.

²⁹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, 1914-1980*, Ankara 1983, s. 89.

³⁰ Eberhard, a.g.e., s. 316.

³¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan - 1918'e*, 2. Basım, Ankara 1992, s. 199.

kapalıdır. Bu sebepten uzun süre, Batı ticaretine karşı bilinçli bir şekilde kapalı kalmıştır.

Çin, sadece Kanton ve Macao civarındaki küçük bir sahayı Batı ile ticarete açmıştı. İngiliz tüccarları bu küçük sahada Çinli “Hong” denilen tüccarlarla alışveriş yapma hakkına sahip idiler. Ülkenin içerlerine girip, rekabet etme şansları yoktu³². O dönem için İngiliz halkının ulusal içeceği durumunda olan çayın büyük bir bölümü Çin’den ithal ediliyordu. İngilizler çay ithalatını karşılamak için, sömürgesi Hindistan’da yetişen afyonu³³ Çin’e kaçak olarak sokmaya başladılar. Afyonu bilen Çinliler ona, Ya-fu-yung, Ya-pu-lu, Ya-pien isimlerini vermişlerdi. Hepsi de afyon anlamındaydı. İngilizler’in büyük miktarda afyonu Çin’e sokması, hükümetin dikkatini çekmeye başladı. Çünkü afyon halka zarar veriyordu. Afyon henüz olgunlaşmamış haşhaş kapsüllerinin çizilmesiyle elde edilen ağdalı bir bitki sütüdür³⁴. Bu bitki sütü uyuşturucu madde alışkanlığına sebebiyet veriyordu. Ayrıca afyon ticareti neticesinde pek çok para yurt dışına gidiyordu. Bunun için öncelikli olarak Çin Hükümeti Lin Tse-Hsü’yü dış ticaret komiseri olarak, sınırlı bir şekilde ticarete açık bulunan Kanton’a gönderdiler, Lin, afyon ticaretini yasakladı. İngilizlerin ellerinde bulunan afyon sandıklarını yaktı. Çin, bu hususta İngiltere’ye hoşgörülü davranırsa, Doğu Asya ticareti büyük darbe yiyeceği gibi, Çin Halkı da, kendi gerçek menfaatlerinden, ulusal çıkarından uzaklaştırılacaktı. Bu uygulama ve bu hususta alınan tedbirler İngiltere’nin hoşuna gitmedi. İngiltere 1830’da Çin’e savaş açtı. Bu savaşa “Afyon Savaşı” denir³⁵.

Savaş üç yıl sürdü. Çin yenilerek 1842 Nanking Anlaşması imzalamak zorunda kaldılar. Bu anlaşmaya;

1. Çinliler Hongkong’u İngilizler’e vermeye ve ayrıca harp tazminatı ödemeye mecbur kalıyorlardı³⁶.

2. Çin Kanton Limanı haricinde, 5 limanı daha Avrupa’ya açıyordu.

3. Görünüşte afyon ticareti resmen yasaktı. Fakat yine Çin’e fazla miktarda afyon geliyordu.

4. Bu anlaşma Çin için kapitülasyonlar dönemini açmış oluyordu. Bu kapitülasyonların en zararlı olanı maddesi “En ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi” (Most Favored Nation Clause) hükmü idi. Bu hükme istinaden oluşan sisteme göre, bir millet ticari ilişkilerinde herhangi bir devlete imtiyazlar tanıyacak olursa, bundan otomatik olarak diğer devletler de yararlanacaktır. Bunun için gerekli olan, yapılan anlaşmalarda böyle bir prensibi kabul etmeleri şart idi³⁷. İşte; İngiltere ile Çin arasında imzalanan

³² Eberhard, a.g.e., s. 316.

³³ Sander, a.g.e., s. 199.

³⁴ Gelişim Hachette. Alfabetik Kültür Ansiklopedisi, Sabah Yayını, İstanbul 1993, C. I, S. 38.

³⁵ Armaoğlu, a.g.e., s. 89.

³⁶ Eberhard, a.g.e., s. 316.

³⁷ Armaoğlu, a.g.e., s. 90.

Nanking Anlaşmasına göre, Çin başka bir devlete bir imtiyaz verirse bu imtiyaz otomatik olarak İngiltere'ye de şamil olacaktı. Günümüzde, "en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi" kavramı yerine, "en çok gözetilen ulus" (The Most Favoured Nation) tercih edilmektedir. Nanking Anlaşması ile birlikte bir ticaret anlaşması da yapıldı³⁸. Buna benzer anlaşma 1844'de Fransa ve Amerika afyon savaşının ardından Avrupa Devletleri'nin hepsi Çin'le yaptıkları anlaşmalarda bu prensipleri ona kabul ettirdiler. Avrupalıların Çin'e girmesi, çok paranın bilhasas gümüşün Çin'den yabancı memleketlere gitmesine neden oldu. Sonuç; Çin'in fakirleşmesini ve ülkenin devamlı bir mali kriz içinde kalmasını ve büyük bir enflasyonu gündeme getirdi.

SONUÇ

Çin'de dış dünyaya karşı kapalılık 19. yüzyıla kadar devam etti. Çinli'ler 18. yüzyıla kadar uluslararası sistem içinde öteki devletlerden kendilerini üstün görüyorlardı. Eşit düzeyde olduklarını kabul etmiyorlardı. Bu şekilde düşüncelerinin, kültürel ve psikolojik nedenleri olduğu gibi hukuki sebepleri de vardı³⁹.

Dünyaya, yüzyıllarca kapılarını kapalı tutmuş, kendine özgü gelenek ve görenekler geliştirmiş bir uygarlığın (Çin mimarisi, Çin mutfağı, Çin sanatı gibi...) bu yaşantı biçimini değiştirebilecek yabancılara endişe ile bakması doğaldır.

Çinliler'in uluslararası sistemde diğer devletlerden kendilerini üstün görmesinin hukuki nedeni ise; Çin İmparatorları yalnız kendi ülkelerinde değil, diğer ülkelerde yaşayan halklar üzerinde de kuramsal olarak egemenlik iddiasında bulunmuşlardı. Bu sebepten, Çinliler örneğin yabancı diplomatları ülkelerine yüzyıllar boyunca kabul etmemişlerdir. Bu kültür anlayışında bulunan Çinliler'le, Batı'nın ilişki kurması kolay olmamıştır. Ancak silah zoruyla ve afyonla uyuşturularak, gerçeklerden uzaklaştırılması temin edilerek baskı ile mümkün olmuştur.

İşte, Çin tarihinde 1839 Afyon Savaşı ile başlayan süreç, farklı bir kültür olan Batı ile ilk çatışmasını ve büyük ve mağrur bir uygarlığın dağılmasının dramatik öyküsünün başlangıcıdır⁴⁰.

³⁸ Eberhard, a.g.e., s. 317.

³⁹ Gönlübol, a.g.e., s. 34.

⁴⁰ Sander, a.g.e., s. 198.